

AV. GÜNEY DİNÇ: “ÖZEL TÜKETİCİ MAHKEMELERİ KURULMALIDIR”

O DAMIZ Hukuk Danışmanı Av. Güney DİNÇ 1982 Anayasası Tasarısının henüz belli olmadığı günlerde -İzmir Barosu Başkanı olarak Cumhuriyet Gazetesinin 16 Mart 1982 tarihli sayısında yayınlanan yazısında aşağıdaki önerilerde bulunuyordu.

“Türeticinin korunması, ekonomik içeriğinin yanısıra günümüzde, çözümlü gereken hukuksal bir sorun olarak önem kazanmaktadır....

Bugün ülkemizde tüketici haklarını doğrudan güvence altına alan yeterli yasal düzenlemelerin var olduğu söylenemez. Değişik yasalara serpiştirilmiş, bir çoğu karşılaşılan sorunlara çözüm getiremeyecek kadar güncelliğini yitirmiş kurullarla tüketici haklarının güvence altındatutulmasına olanak bulunmamaktadır. Çağdaş teknoloji çağdaş yasal düzenlemeleri gerektirmektedir.

Bugüne değin, tüketici hakları, doğrudan doğruya Anayasalarımızda ele alınmamıştır. 1876 Anayasası'nın 13. maddesi, 1924 Anayasasının 79. maddesi iş kurma özgürlüğünün, yasalarla sınırlanabileceğini belirtmekle yetinmişlerdir. 1961 Anayasası'nın 41. maddesinde ise, “İktisadi ve Sosyal hayatın, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yararlı bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla kalkınma planlarını yapmak, bir ödev olarak devlete verilmiştir.

Anayasalar, yasalar yoluyla yaşama uygulandıklarından, tüketiciyi koruyan yasaların, bu yetkiler çerçevesinde çıkarılması her zaman mümkündür. Ancak devletin sınırları ve düzenleyici yetkilerinin kullanılması

yoluyla getirilecek önlemler, tüketici etkinliğinden kaynaklanamayacağı için, gelecekte yine yetersiz kalabilecektir. Sanayici, tüccar ve üretici kuruluşları gibi tüketicilerin de yurt düzeyinde örgütlenme bilinç ve olanaklarına kavuşturulması gerekmektedir.

Tüccar ve sanayicilerin meslek kuruluşlarıncı uygulanan kalite denetimleri, daha çok üyeleri arasındaki hak-sız rekabeti önlemek amacıyla yöneliktir. Oysa, serbest piyasa koşullarında tüketiciler de belirleyici etkinliğe sahiptir.

Tüketici kuruluşlarının, devlet katkısıyla kuracakları laboratuvarlarda, bilimsel inceleme ve değerlendirmeler sonucunda, sunulan hizmet ve malların yararsızlığı konusunda, kamuoyuna yapacakları açıklamalar, devlet yatırımlarından çok daha fazla ekonomik etkinlikler yaratacak güçtedir. Bu nedenle, gündemdeki önemli sorunlardan biri, tüketicileri, kendi örgütleriyle serbest piyasayı oluşturacak istem (talep) gücü içerisindeki belirleyici yerlerine oturtmaktır.

Ülkemizde yeni bir Anayasanın hazırlık çalışmalarına girildiğine göre, tüketicinin sunum ve istem (arz ve talep) ilişkisi içerisindeki belirleyici gücü gözden uzak tutulmamalıdır.”

Sayın Güney DİNÇ bu konularla ilgili BÜLTEN'imizin sorularını yanıtladılar.

Soru: Bilindiği gibi 1982 Anayasasının 172.ci maddesinde “Devlet, Tüketicileri Koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, Tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder.” Kuralı yer aldı. O günden bu yana Türkiye’de tüketicilerin yargısal açıdan korunması ile ilgili ne tür çalışmalar yapıldı.

DİNÇ: Hiç bir çalışma yapılmadı.

Bu gün satın aldığı, 50.000.—TL.’lik ayakkabısı ilk yağmurda açılan ya da yeni aldığı radyosu ses vermeyen yurttaş zararını giderip hakkını koruyabilen için neler yapabilir? Birlikte izleyelim. İki örnek dava dilekçesi yazarak Sulh Hukuk Mahkemesinde dava açacak Mahkeme harçlarını, posta giderlerini peşin olarak ödeyecek. İki veya üç ay sonra Mahkemede ilk duruşma görülecek. Bu arada olayın sıcaklığı geçtiği için ayakkabı ya da radyo belki büsbütün eskimiş veya gözden çıkarılıp atılmıştır. Bu malları yurttaşın satan kişi ve kuruluş ürünlerinin sağlam olduğu, kötü kullanımdan bozulduğunu savunacaklar. Yanlar karşılıklı tanık dinletecekler. Yargıç bozukluğu, nedenlerini, zararın parasal değerini saptamak için bilirkişi incelemesini yaptıracak elbette bilirkişi raporuna da yanların itirazları olabilecek. Sonuçta yaklaşık bir yıl kadar süren dava aldatılan tüketicinin ödediği para sınırını aşmayan bir giderim (Tazminat) alıp alamayacağını gösterecek. Dava süresince yurttaş uğradığı zararın birkaç katını aşan yargılama giderlerini ödemek zorunda. Duruşmada mahkemelerdeki işlemler nedeni ile işinden gücünden kalacak. Mahkeme koridorlarında en değerli zamanını boşa tüketecek. Bu güç ve karmaşık işlerin kendisi yürütemeyeceğinden hele bir de avukat edinmeye kalkarsa, işi bitik demektir. Bu koşullarda hiç kimse bunca uğraşı göze alıp yargısal yoldan hak aramayı düşleyemez. Özetlediğimiz işleyişi tüketiciye kötü mal satan üretici ve araçlar da biliyorlar. Yargısal korumanın umut kırıcı süreçleri satın gerçekleşinceye kadar el üstünde tutulan tüketici-